

Lorenz Bodock Andreas Hoierus

Disputatio Ethica De Virtutibus Moralibus In Genere

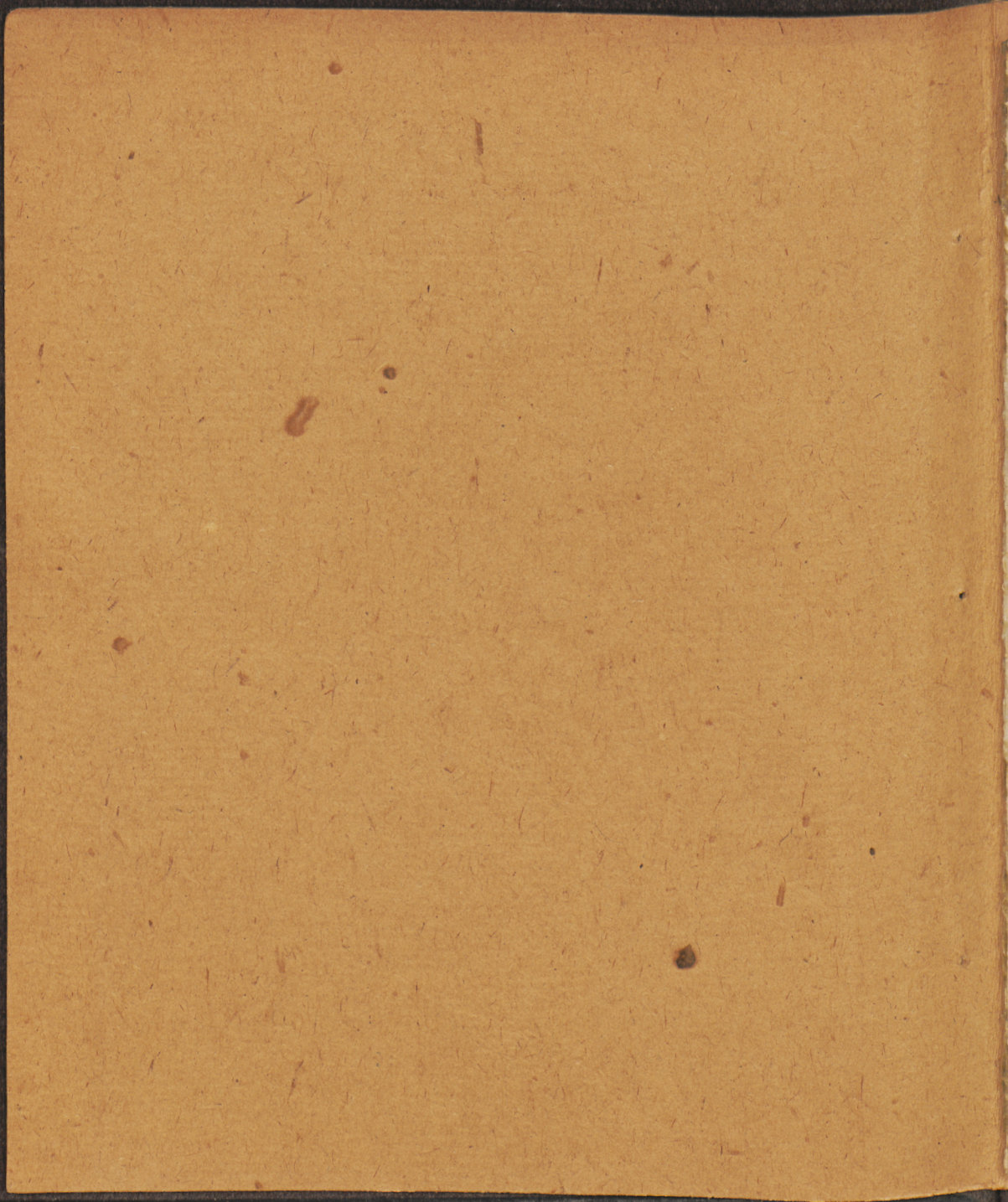
Rostochii: Kilius, 1642

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn729604373>

Druck Freier Zugang

L. Bodenk. Resp. Ansp. Florin
D. U. phil. 1642.

DISPUTATIO ETHICA
De
VIRTUTIBUS MO-
RALIBUS IN GENERE,

10:
73.
QVAM,
ALTISSIMO CLEMENTER
MODERANTE,

In illustri ROSARUM UNIVERSI-
TATE,

Publico συμφιδουφέντων examini subycit,

PRÆSIDE

VIRO Clarissimo & Excellentissimo

DN. LAURENTIO A BODOCK,

Phil: & opt. art. Mag: Eloquentiæq; Profes-
fore Ordinario,

ANDREAS HOIERUS,
CIMBER.

In Auditorio majori die 2. April.

Horis ab octavâ matutinis.

ROSTOCHII,

Typis NICOLAI KILII, Acad. Typogr.

ANNO M. DC. XLII,

GENERO SO ET STRENUO VIRO,
DN. WILHELMUS BEUMEN
Illustrissimi Holsatorum Principis
Consiliario primario, Praefecturae Tunde-
rensis Administratori, Haereditario
in Tesdorff & Schdorff.

Reverendo admodum, Clarissimo & Excellentissimo
VIRO,

DN. GEORGIO CALIXTO,
SS. THEOLOGIAE D. ejusdemq; in Acad. Jul.
Profess. P. Cœnobij Regio Lothariensis
Abbati, Hospiti olim plurimum
venerando.

Reverendis, Praestantissimis & Eruditissimis Viris;
DN. BERNHARDO MAURITIO:
DN. TYCHONI HOIERO;
Illi Ecclesiae Tunderensis Pastori, vicinarumq;
Praeposito. Huic Bukarkiensis Pastori.

*Mecenatibus, Promotoribus, Fautoribus,
Parenti, atatem colendis*

In perpetuum ac luculentissimum observantiae,
honoris, gratitudinis monumentum, publi-
cas has studiorum primitias

Offert

dicat

consecras

ANDREAS HOIERUS, Cimb.
AUT. & RESP.

*Virtutis moralis excellentia eò subli-
mitatis devenit, ut humanam accessionem
mortalemq; laudem superaverit. Etenim
ut est apud Plautum in Amphit:*

Virtus præmium est optimum,
Virtus omnibus rebus anteit profectò,
Libertas, Salus, vita, res, parentes,
Patria & prògnati tutantur, servantur:
Virtus omnia in se habet.

*Et præter omnia præclaram & nunquam intermorituram
gloriam obtinet (Μὴν ἀρετῆ ἀοιδίμων κ' ἀθάνατον κλέειν ἔχει)
ut qua nec verustati cedat, nec oblivione conteratur, nec
marcescat: Verum recentem semper ac vegetam floren-
temq; dignitatem habeat. Sic pulcherrimè & ipsa ad Scipio-
nem apud Silium Italicum Lib 15. v. 97.*

Mecum honor & laudes, & læto gloria vultu,
Et decus, & niveis victoria concolor alis:
Me cinctus lauro perducit ad astra triumphus.

*Cujus tam eximiam illustremq; indolem omni laude humanã
sublimiorem horrore sacri silentij obsignare consultius esset,
quã illam mediocritate ac culpã ingenij deterrere, nisi men-
tem agram ex metu solaretur ac reficeret, quod in arduis
etiam rebus ipse conatus, quanquam voluntati non respon-
dens, laudem lucretur. Hujus excitati stimulus religiose vir-
tutis moralis genium scrutari contendimus. Quod ut eò fe-
licius ac facilius exequamur, à definitione ejus sumemus ini-
tium, & sic ad cetera, è quibus eò melius tota virtutis mora-
lis natura & essentia agnosci potest, descendemus.*

Existentiam virtutis moralis ante definitionem superficietenus præmittimus; cumq; eam nemo neget, si plurimos omni conatu virtutem excolentes cer-
nat: Essentiam ejus solam accuratius investigare tenemur, quam
quia definitio explicat ac declarat, de illa jam sollicitos nos esse
oportet.

II. Varias autem definitiones à diversis traditas virtutis nempe
moralis videre licet. Aliqui enim *per Potentiam sive facultatem si*
non φυσικήν. i. e. naturalem, saltē ἐπίστυκτον sive adventitiam agen-
di recta & honesta indignant. Et sic Timplerus lib. 1. Eth. gen. c. 1.
existimat. Scultetus lib. Eth. cap. 3. virtutem *per constans propositum*
vivendi secundum legem definit. Socrates *per scientiam* virtutem mo-
ralem circumscribit. De quo lib. 6. Eth. cap. ult. sic Aristoteles:
Σωκράτης λόγος τὰς ἀρετὰς ὡς το εἶναι ἐπιστήμης ὃ εἶναι πάσης.
Eandem *per prudentiam* quoq; connotat, affirmante Arist. eodem
lib. 6. Eth. cap. ultimo & inquisite *Σωκράτης φρονήσις ὡς το εἶναι*
πάσης τὰς ἀρετὰς.

III. Verùm has omnes definitiones, ut & alias plurimas non re-
ctè naturam & essentiam virtutis apprehendentes rejicimus.

IV. Et quidem primò *per potentiam, seu facultatem sive natu-*
ralem sive adventitiam aut acquisitam, ut per genus definiri posse
negamus. Sic etenim inferimus: Si nullam facultatis mentionem
habet in prædicamentis e quibus rerum genera depromuntur, ve-
rùm solum potentia & impotentia naturalis, non rectè genus hoc
virtuti attribues. Atqui res ita se habet. E. Si dices haberi rem-
voce hac denotatam *habitu* videlicet, qui sit potentia acquisita:
Inquiro ex te, cur vocem *habitus* non usurpas? Et κακὸς φω-
νίας solerter cavendam ob pavorem confusionis, amplecteris? Ut ut
enim largiamur habitu in ratione ad actum ex eo resultantem di-
ci posse potentiam, repugnat nihilominus communi loquendi usui
habitu in prædicamento qualitatis potentia contradistinguenti
& per hanc naturalem tantùm intelligenti.

V. Nec secunda definitio virtutis *per constans propositum* ut ge-
nus statuminata nobis aridet: Genus enim non extrinsecum quid
sed

sed intrinsecum esse debet, & de formali ratione virtutis, quæ genere & differentia absolvitur. Hoc autem sibi *constans propositum* vindicare nequit, quod satius causæ efficientis ratione obtinet, intrinsecam virtutis quidditatem minimè exprimentem. Deinde in summam sese hoc genus latitudinem extenderet, plurimis applicaretur, cum & in artificibus ratione artis constans esse propositum actiones juxta artis leges efficiendi, pater, ut alias res per plures fileam, in quibus tale propositum inveniri ijsq; accommodari potest.

VI. Tertia quoq; per *scientiam* ut genus structa non sapit: cum scientia sit qualitas perficiens ac informans intellectum, non autem voluntatem ac appetitum, quod soli electivo habitui virtuti nimirum competit. Rationes plures in certamine publico audies.

VII. Sed nec illa, quæ per *Prudentiam* fabricata est, nobis placeat, cum prudentia sit virtus intellectus, virtus autem moralis voluntatis. Et cum prudentia sit *dirigens quid* respectu virtutum: virtutes autem *directum quid* respectu prudentiæ. Quæ autem ut *dirigens & directum* discriminantur, eorum unum quomodo aliud esse potest?

VIII. Quocirca seclusis hisce & alijs ipsis similibus definitionibus nos depromptam ex 2. Eth. Nic. c. 6. virtuti morali tribuimus, quæ talis est. *Virtus est habitus electivus, in mediocritate consistens, eâ, quæ ad nos est, definit à ratione, & ut vir prudens determinaverit.*

IX. Clariorem hanc definitionem habebimus, si illam accuratius resolverimus, solertiusq; in virtutis causas inquisiverimus. Et quidem statim obviant illa nobis (ut & in omni aliâ definitione evenit) *Definitum* ac *Definitio* pressè sumpta. Et quidem quod definitum virtutem nempe concernit, Germanis illa dicitur *Zugend à Zaugen*/ quod est valere, quod illa sit valor & perfectio animi juxta Aristotel. 7. Phys. t. 18. Latini virtutem à viro dictam autumant; quod nempe eam constantiam ingeneret, quæ virum maxime decet. Durandus à vi virtutem torquet, quasi verò vis aut violentia virtuti inesset. Alij à vigore & à virendo. Alij hoc vocabulum ἀρετή ἀπὸ τῆς ἄρεσος à Marte, quasi primò bellicam virtutē hæc vox

connotaret. Alij ab ἀρετήν eligo, tum quod virtus ipsa maximè sit sit ἀρετήν sive eligenda, ratione aliorum; tum quod ratione sui habitus sit προαιρετικός, quemadmodum ejus definitio arguit. Quidam verò ab ἀρεσκία derivant, quod omnium gratiam ac complacentiam aucupetur.

X. Vocem virtutis non sumimus hic pro quacunq; perfectione conferente ad morale bonum hominis, quo pacto prudentia etiam dici posset virtus moralis, plurimum conferens, ut homo sui boni moralis compos fiat, bonisq; ac liberalibus moribus imbuatur.

XI. Neq; etiam eandem vocem, ut Deo & creaturis tribuitur, utriusq; perfectionem tum essentialem tum effectivam designantem, sumimus. Ad extremum vocem hanc non ut infusos habitus, quales sunt virtutes theologicae: Nec ut acquisitos intellectuales designat, ut sunt, intelligentia, scientia, ars, prudentia, sapientia; Verum ut morales in voluntate residentes, eamq; ad actiones moraliter bonas inclinantes, connotat, accipimus: Ut justitia, magnanimitas, alijq; habitus de quibus infra.

XII. Sequitur jam definitionis resolutio, in qua ponitur primo *habitus*, quia virtus (late etiam sumpto ejus nomine) est dispositio perfecti, ut docuit Aristot. 7. Phys. c. 13. t. 17. Habitu verò perfectè disponimur ad operandum, tum quoad uniformitatem actionum, tum quoad actionis promptitudinem, tum deniq; quoad actionem cum voluptate perficiendam. Hic rejicimus potentias, affectus, dispositionem, cæteraq; id genus, quæ habitus, ut patet, non sunt.

XIII. Ponitur adhuc in definitione *proaereticus* sive electivus voluntatis, non dianoeticus & intellectualis; Eligere enim non intellectum, sed voluntatem ad præcedaneum intellectus consilium ex pluribus aliquid eligentem, concernit. Hic excludimus habitus intellectuales, ad quorum rationem non spectat, ut actus ex illis profecti ex delectu & voluntariè fiant.

XIV. Additur *in mediocritate consistens*, ut à vitiosis habitibus in extremis sive per excessum sive per defectum manentibus, discriminetur.

XV. Adjicitur *quoad nos definit à ratione*, ut intelligamus mediocritatem virtutis non oportere esse ex natura rei, nisi fortè per acci-

accidens: sed respectu subjecti & ex arbitrio viri prudentis, quâ de re mox accuratius

XVI. Apponitur deniq; *prout vir prudens determinaverit*, ut concatenatio omnium virtutum moralium cum prudentiâ artificissima dignoscatur, nullamq; planè esse virtutem moralem intelligatur, quæ conformitatem regularum à prudentia præscriptarum respuat. Quâ de re in progressu plura.

XVII. *Definiti ac definitionû resolutione peractâ*, jam ad accuratorem judicij lancem causas virtutis examinare placet, è quibus differentiæ rei sumuntur. Hæ autem sunt, efficiens, materialis, formalis, & finalis. Quod concernit efficientem virtutis causam, hanc universalem & mediatam, remotam, Deum opt. Max. affirmamus, à quo velut primo summoq; bono omnia ducunt originem, à cujus benignitate dispositionem & impulsû ad virtutem, proximasq; virtutum causas habemus. Hoc & ipse Bias cum pluribus alijs, Ethnicis licet, agnovit, dicens; *Cum boni quid fecerû, non tibi, sed Deo id adscribe*. Hoc Seneca, scribens *bonum verum à Deo esse & nullam sine Deo mentem bonam esse*. Idem & Plato in Menone, *θεία μοίρα* divino quodam fato obvenire homini virtutem pronuncians.

XVIII. Naturam eo sensu causam efficientem virtutis moralis non affirmamus, quasi virtus moralis ita à natura sit, ut ipsa perfectè homini connasceatur. Quæ enim à naturâ insunt, assuetudine non comparantur, nec per eam mutantur. Virtutem autem assuetudine acquiri ac mutari manifestissimum est. Cæteræ rationes in conflictu patebunt. Instinctum nihilominus & igniculos quosdam in naturâ & à naturâ dari ad virtutem concedimus, quæ tamen, cum causæ remotæ tantum virtutis moralis sint, absolvere ejus essentiam non possunt, nisi reliquæ causæ proximæ ponantur.

XIX. Rectam disciplinam ac doctrinam non totalem & proximam sed partialem ac mediatam causam esse virtutis nostræ volumus. Ratio enim nobis suffragatur hæc præter alias: Illud doctrinâ indiget, quod absq; notitia honesti & turpis non acquiritur. At virtus est talis. Ergo. Præter autem hanc rationem unanimis saniorum consensus ad virtutis habitum non solum naturam & exercita-

ercitationem, sed & doctrinam requiri ostendit. Prodeat è multis Seneca sapientissimus Epist. 90. ita scribens: *Virtus non contingit animo nisi instituto & docto, & ad summum assiduâ exercitatione perducto, ad hoc quidem sed sine hoc nascimur, & in optimo quoq; antequam erudiat virtutû materia non virtus est.*

XX. Quid jam de intellectu practico prudentiâ informato sentiendum nobis est? illum quoq; ad efficiendam virtutem partialiter ac mediatè concurrere asserimus, tum quod rectam rationem dirigat, tum quod habitus electivus secundum rectam rationem, qualis est virtus moralis, ad sui productionem illud, quod rectam rationem monstrat, requirat: intellectus vero practicus prudentiâ informatus hoc ipsum præstet.

XXI. Assuefactionem v. & exercitationem (quatenus crebra honestarum actionum iteratio per eam intelligitur) principalem, proximam & immediatam virtutis moralis causam statuimus: Positis enim reliquis causis efficientibus virtutis, & non positâ exercitatione sive actibus frequentatis non statim ponitur virtus; Posita verò exercitatione ponitur. Unde luce illustrius apparet exercitationem & actus frequentatos principalem & proximam virtutis esse causam, quanquam fieri posse non negamus, ut ex aliquot validis actibus exurgat habitus validitate crebritatem compensante.

XXII. Causa jam materialis virtutis exploranda venit. Indoles virtutis, ut & aliorum accidentium, materiam propriè dictam non possidet, ejusq; loco materiam *in quâ* vel subjectum propriè dictam non possidet, ejusq; loco materiam *in quâ* vel subjectum aut materiam *circa quam*, aut objectum arripit. Subjectum virtutum omnium moralium voluntatem, in illaq; principaliter virtutem residere cum subtilissimo Scoto. 3. sent. dist. 33. quæst. 1. asseveramus. Illudq; primò quoad fortitudinem & temperantiam de quibus inter Thomam & Scotum maximè controvertitur, ita probamus. In eo fortitudo & temperantia constituuntur, quod difficultatem circa fortitudinis & temperantiæ materiam patitur, cû habitus ad vincendas difficultates concedatur. Sed voluntas difficultatem circa materiam fortitudinis & temperantiæ patitur. E. Secundò quoad generatim quamcunq; virtutem

virtutem sic colligimus. In eo reponendæ sunt virtutes morales ad quod pertinet electio. Virtus enim moralis ab Aristotele 2 Eth. Nic. c. 6. definitur, habitus electivus i. e. sedem habens in proprio electivo. Atqui Electio ad solam virtutem pertinet. E. Objectionibus nostram sententiam infringere conantibus in discursu publico respondere conabimur.

XXIII. Objectum *circa quod* virtutes versantur, sunt affectus, motus scilicet illi animæ sensitivæ ex affectu provenientes, per objectum aliquod externum excitati, quos vel voluptas vel dolor comitatur, qui secundum diversas appetitus sensitivi facultates distinguuntur, ita ut alij sint concupiscentis facultatis v. g. *Amor, odium, desiderium, fuga, gaudium, tristitia*; alij irascentis, v. g. *Spes, desperatio, audacia, timor, & ira*. Hi affectus, quia quæ tales, motus sunt nec boni nec mali, sed indifferentes ad utrumq;: Ideo virtus moralis illis destinatur, ut indifferentiam eorum ad bonum restringat, eos regat, moderetur, rectæ rationi conformet, ac honestos efficiat, ne depravationem quandam admittant.

XXIV. Hic non immeritò quaerimus, quomodo virtutes morales circa affectus versentur. Litem hic satis acrem Stoici Peripateticis movent: Stoici omnes affectus per se malos & per virtutem evelli ac eradicari eos judicant, cum malum in bonum converti non possit: Peripatetici v. affectus in tuâ essentia spectantes ut motus appetitus sensitivi, non verò quatenus vitiosi sunt, & rationis imperium detrectant, per virtutes non eradicari eos, sed ad mediocritatem redigi, honestati conformes reddi, in actum deniq; ita deduci sentiunt, ut bonitate morali semper exornentur, & in honestate firmiter persistant.

XXV. Quorum nos sententiæ accedentes sic inferimus: Quod à naturâ inditum est, & per naturam inest homini, evelli non potest, nec debet. At affectus sunt tales, ut Arist. 2. de Anim. c. 3. E. Deinde quo posito negatur materia virtutum moralium, illud non est concedendum: At posito affectus evellendosse, negatur materia virtutum moralium E.

XXVI. Ad formalem jam rationem virtutis accessum facimus
B & utrumq;

& utrum essentialiter virtus moralis in mediocritate consistat, inquirimus. Et primò justitiam in nullo medio quoad essentialitatem consistere, seu, quod idem est, non esse medium inter duas extremitates, asseveramus. Unicam enim injustitiam esse justitiæ oppositam, nec aliter contra justitiam delinqui, quàm per defectum censemus. Et sic justitiam non habere duas extremitates inter quas consistat, concludimus, quia ex Arist. 2. Ethicor. Nic. c. 8. cum ambabus illis deberet oppositionem habere.

XXVII. Virtutem moralem non consistere in medio rei, seu arithmetico defendimus, quia virtus moralis non distat æqualiter ab extremis, quod de ratione est medij arithmetici, cum testimonio Arist. 2. Eth. c. 8. magis ad unam extremitatem accedat virtus, quàm ad aliam: v. g. fortitudo ad audaciam magis inclinatur, quàm ad timiditatem.

XXVIII. Virtutem quamlibet moralem demptâ justitia consistere in medio Geometrico, & quoad nos, sive rationis, propugnamus. Constat id ex definitione virtutis moralis tradita ab Aristotele 2. Eth. Nic. c. 6. Et à nobis supra expositâ, deduciturq; sic ex superioribus: Virtus moralis consistit in medio inter duas extremitates vitiosas. At non in medio arithmetico. E. in geometrico; quia nullum aliud est medium propriè loquendo ab arithmetico & geometrico. Patet id ipsum inductione; fortitudo namque est inter vitium timiditatis & audaciæ: Liberalitas inter avaritiam & prodigalitatem: similiter se res habet in cæteris.

XXIX. Mediocritatem hanc in quâ virtus consistit, inveniendi ac obtinendi hæc præcepta Aristoteles 2. Eth. c. ult. tradit 1. *Ab extremo quod medio magis opponitur, magis recedendum & ad alterum quod ei propinquius est magis declinandum* 2. *Ad quæ vitia natura magis ferimur, ab ijs magis recedendum ad quæ contrarium contendendum* 3. *In omnibus rebus actionibusq; à voluptate & jucunditate maxime cavendum quâ dimissâ ac valere iussâ minus peccabimus.*

XXX. Hic non inutiliter quæstiunculam illam movemus, an medium extremis, an verò hæc sibi invicem fortius opponantur. Prius aliqui sentiunt his rationibus ducti 1. quod utrumq; extremorum vitium sit, medium verò virtus; Vitium autem non tam vi-

tio opponitur quam virtuti, perinde ut malum non tam malo quam bono contrariatur 2. quod medium perficiat naturam, utrumq; extremum destruat. Ergo magis medio extremum quam extrema sibi invicem opponuntur, quæ enim simul naturam destruant, eadem ratione finis conveniunt, cum à fine plurimæ eaq; propriæ rerum sumantur differentiæ.

XXXI. Nihilominus nos distinguendum putamus inter *contrarietatem absolutam*; quâ virtus consideratur ut res bona & perficiens, vitium autem ut mala & destruens, quo pacto magis discrepare virtutem ab extremis quam extrema à se invicem affirmamus; & inter *comparatam*, quæ confert similitudinem & dissimilitudinem utriusq; inter se, & sic majorem inveniri arbitramur similitudinem medij cum extremis, quam extremorum inter se.

XXXII. Causa finalis virtutis moralis agmen causarum claudit, quocirca finem virtutis ultimum beatitudinem & ejus consecutionem; intermedium autem rectificationem vitæ humanæ, actionum & affectuum hominis dicimus; ideo enim virtutis habitum, possidemus, èq; illo agimus, ut rectitudo in hæc introducatur.

XXXIII. Tantum de virtutis moralis definitione ejusq; resolutione. Succedit ejus divisio inter plures valde controversa: Zeno etenim Menedemus, Aristo, alijq; Stoici, ut habet Plutarchus, lib. de virtute morali, unam tantum virtutem agnoverant, quam prudentiam ut plurimum vocârant, hancq; postea varijs appellationibus designârant, prout varijs objectis applicatur & varias actiones producit. e. g. Unus idemq; habitus animi, quando mediocritatem servat, circa metum & fiduciam appellatur fortitudo, circa voluptates corporis temperantia, circa iram mansuetudo, circa pecuniarum tractationem liberalitas, circa contractus justitia, & sic de cæteris. Nec ab hac opinione alienum Platonem legimus qui in Protag: diversas virtutes, diversa solum ejusdem rei nomina esse, nec nominibus istis propriam quandam essentiam respondere tenet.

XXXIV, Nos interim virtutes morales tum à prudentia, tum à se invicem revera distinctas esse statuimus. Et illud quidem supra evicimus, quando prudentiam quidditativum conceptum virtutis moralis non ingredi offendimus. Non negamus quidem virtutum

unam directricem esse prudentiam, sed directricem cum ijs virtutibus, quas dirigit, unam & eandem esse pernegamus, & quidem fulti vel hæc unicâ ratione; quod dato objecto specie distincto interno & externo virtutum moralium, detur & inter ipsas virtutes non nominalis solum sed & realis specifica; diversitas. Sed datur objectum reipsâ specie; distinctum tum internum tum externum virtutum moralium: Internum quidem quia circa diversos affectus moderandos occupantur; Externum verò quia dantur diversæ res illæ, *circa quas affectus occupati sedandi sunt*. De quibus rebus quævis virtus specialem particulam abscindit v. g. terribilia fortitudo; pecuniam liberalitas &c. Ergo non est quod dicas objectum habere rationem materiæ & ideo adhuc manere, virtutes solum per materiam in qua versantur distingui: quandoquidem cum virtutes objectis distingui dicimus hoc ipsum innuimus, unamquamq; peculiarem moderationem esse alicujus perturbationis, cujus perturbationis moderatio non est altera. Ubi quis cernit peculiarem formam specificam connotari, adeoq; formalem rationem diversam unicuiq; virtuti ab altera constare. Hoc itaq; remanet, non aliter objectis virtutes morales distingui atq; intellectuales, inclusa videlicet speciali formâ.

XXXV. Dari distinctionem virtutum, ex quâ divisio earum summi possit, conspeximus; quomodo autem divisionem earum instituamus, solerter perpendamus. Alijs alias virtutum divisiones afferre placet, nos tamen virtutes morales perfectas agnoscimus cum Aristotele sequentes. *Fortitudinem, Temperantiam, Liberalitatem, Magnificentiam Magnanimitatem, Modestiam, Mansuetudinem, Affabilitatem, Urbanitatem, Veracitatem, Justitiam*. Quibus addi possunt, perfectissima virtus non tamen specie differens à communi, *Heroica nempe*, & imperfectæ vel semivirtutes *Continentiæ ac Tolerantiæ*, tandemq; *Amicitia*, quippe quæ vel virtus quædam, vel quod verius est, cum virtute est, teste Aristotele 8. Eth. c. 1. Et sic apparatus, mediorum vel quasi mediorum ad felicitatem practicam ducentium, absolvimus.

XXXVI. Quæ verò undenarij istius virtutum moralium numeri sit ratio, quomodoq; sufficientia ejus probari possit, diversa à pluribus

bus traduntur quæ nos brevitatis studio dimittimus, cum exigua utilitatem concilient; Pro asserendo verò Aristotelico virtutum numero sic argumentamur: Quicumq; numerus nec superfluitatis nec insufficientiæ arguitur ille est legitimus. Atqui numerus virtutum moralium ab Aristotele traditus est talis. Ergo. Probo minorem; Superfluitatis insimulari non potest, omnes enim recensitæ ab Aristotele virtutes & morales sunt & distinctione specificâ vel ad eam proximè accedente à se invicem disjunguntur; Insufficienciæ etiam damnari nequit, quia nulla virtus ab his specie distincta, quæ ad morales spectet, studioq; nostro acquiri possit, admittitur. Ergo.

XXXVII. Hic præ alijs illam Timpleri lib 2. Eth. gen. c. 1. 9. v. 10. Zapfij in dist. & limit. Phil. pract. Virtutis moralis in pietatem & probitatem divisionem improbamus, si enim Ethica doctrinam solum naturali lumine de moribus cognoscibilem tradens, ignorat modum ritè colendi Deum, isq; naturæ viribus rectè non peragitur, sequitur quod nulla virtus Ethica de eo aliquid exponere possit, at verum prius; quomodo enim Deus rectè colatur, naturâ duce cognosci nequit, nedum ut cultus ille rectè peragatur ejus viribus: Ergo & posterius, & per consequens falsa divisio virtutis moralis in pietatem & probitatem quarum illâ legitime Deum colamus & veneremur.

XXXVIII. Neq; illam, quam Plato in Protagora & quidam ex Scholasticis amplectuntur, quâ virtus moralis in Temperantiam, Justitiam, Prudentiam & Fortitudinem dispescitur, nostram facimus; quia virtutes intellectus cum virtutibus morum confundit, & insufficienter virtutes morales recenset: cum longè plures, ut ex inductione earum antefacta patet, dentur.

XXXIX. Jam de connexionione virtutum moralium cum prudentia, & virtutum inter se, ante hujus disputationis finem aliquid disserendum, quæ ut eò melius intelligatur, advertendum est prudentiam nos includere, quamvis ad intellectum spectet, 2. Nos enim Arist. 7. c. 1. & alijs, virtutem moralem tum in gradu continentia, tum temperantiæ, tum heroico considerare.

XL. In gradu priori sive continentia virtutem obtineri dicimus,

cum ille tribuit quidem subjecto vim ad difficultatem superandam, quæ in munus obeundum incurrit, sed cum ingenti quadam vehementia. In secundo sive temperantiæ, cum ille dat efficacitatem ad vincendas minimo labore difficultates inter obeundum munus proprium intervenientes. In tertio sive heroico, cum virtus totam perfectionem habet, cujus materialiter capax est, supponitq; placidissimum appetitum ac ejus passiones in gyrum rectæ rationis reductas.

XLI. De virtutibus in gradu heroico nullam dubitationem movemus, omnium enim consensu in hoc gradu virtutes morales connexæ sunt, sic ut v. g. Fortitudo absq; aliarum virtutum societate perfectissimâ esse nequeat. Cum enim omnes virtutes mutuo sese juvent, atq; alijs perfectionem adjiciant, Et deniq; cum omnes virtutes in gradu heroico omnimodam excellentiam requirant, absq; ullo ancipiti necessariam coherentiam ac connexionem involvunt.

XLII. Neq; de virtutibus in gradu continentiae disceptamus, posse enim unam absq; alijs inveniri facile constat.

XIII. Quæstio saltem de virtutibus in gradu duntaxat temperantiæ acriter inter insignis notæ Philosophos agitur. Et tum pro parte negativâ, tum affirmativâ magni momenti argumenta adferuntur. Nobis interim affirmativæ subscribere virtutumq; connexionem tueri placet, vel hisce duabus rationibus ad ipsam pellectis. Prima sit: Liberalitas in gradu temperantiæ, sive quod idem est, in statu perfecto coerces appetitum pecuniæ in omni eventu. Sed hoc præstare nequit absq; aliarum virtutum præsidio. E. liberalitas in tali gradu requirit aliarum virtutum nexum. Minorem probamus, si enim alicui v. gratia ex una parte mors; ex alia pecuniâ proponatur, ad inferendam injuriam patriæ; nisi illum virtus fortitudinis munierit, ad despiciatui mortem ducendam, & justitiæ, ad non inferendam injuriam, facillimè pecuniæ cupiditate succumbet. Ergo liberalitas absq; fortitudine & justitiâ, similiter absq; alijs virtutibus non invenitur. Secunda ratio. Quælibet virtus moralis in gradu temperantiæ, ita præsupponit prudentiam in eodem gradu,

gradu, ut absq; illâ sic sumptâ consistere non possit. Ergo conjuncta ac connexa esse debet, cum alijs virtutibus moralibus, cum quibus prudentia necessariò connectitur, sicq; est cum illis connexa.

Sed manum de tabula.

COROLLARIA.

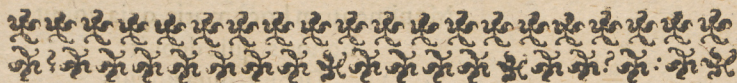
An habitus virtutis moralis sit essentialiter bonus? A.

An Metaphysica, Logica, Mathematica & alij habitus efficiant virum bonum? N.

An aliquandò medium dici possit extremum? A.

An justa & justè agere differant? A.

An Temperantiâ prolongari possit vita humana? A.

Nescit virtutum naturam, nescit & usum
Maxima pars hominū, nescia & ipsa sui:
Namq; ultrò vitium laudat; scelera unde nefanda

Splendida Virtutum nomina sæpè gerunt.
Sanior est H O I E R E, tibi mens, sanior illis,
Virtus queis vitiū est, qui mala recta putant.
Virtutum indagas Naturam, quæris & Usus
Sic age; Virtutum præmia certa feres.

In gratiam D. Respondentis f.

PRÆSES.

*S*ic quamvis amplum sibi Virtus ipsa Theatrum,
 Ipsa sui merces, nullius & indiga laudis:
 Quam non incilant scurræ maledicta tagacis,
 In jugulum redicera suam. Tamen illa videri,
 Laudari tamen illa cupit. Calcaria subdunt
 Orchestra plausus, & ovanti facta favore
 Jubila, letantiq; juvant præconia scena.
 Quam nunc in Roseo Virtus generosa Theatro
 Ipsa parat Tibi, Pierios cûi dulcis in ocreis
 Scandere cura fuit, gressus monstrante Minervâ.
 Hac saltanda Rhodos, hæc fabula restat agenda,
 Dulcis Amice, Tibi. Tibi Roscius ille præbit,
 Roscius ille Sophâm præclarus in arte, **BODOCUS,**
 Quintâ parte Venus quem nectaris imbuit almi,
 Ebriulantq; erium Charitëia malsa Sororum.
 Nos, quamvis humili quatimus proscenia socco,
 Comicon, hisce tuis: **NUNC PLAUDITE,** dicimus ausis.

Monumentum hoc amoris, quia voluit;
 honoris, quia debuit;
 Debit, quia voluit;
 Voluit, quia debuit;
 extruxit

NICOLAUS WITTE.

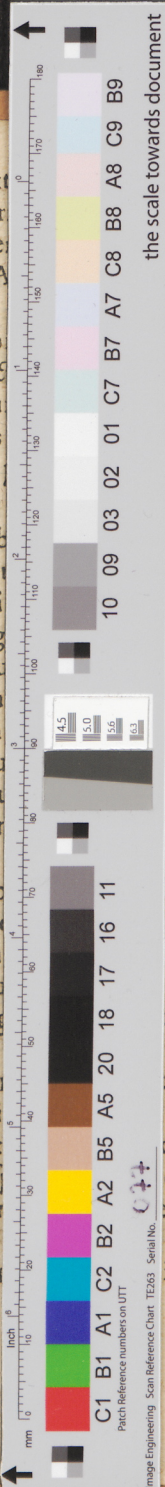
bus traduntur quæ nos brevitatis studio dimit-
utilitatem concilient; Pro asserendo verò Ar-
numero sic argumentamur: Quicumq; nume-
nec insufficientiæ arguitur ille est legitimus. A-
tum moralium ab Aristotele traditus est talis-
rem; Superfluitatis insimulari non potest, o-
ab Aristotele virtutes & morales sunt & distinc-
eam proximè accedente à se invicem disjungi-
etiam damnari nequit, quia nulla virtus ab his
ad morales spectet, studioq; nostro acquiri
Ergo.

XXXVII. Hic præ alijs illam Timpleri lib-
v. 10. Zapfij in dist. & limit. Phil. pract. Virtu-
tem & probitatem divisionem improbamus, si-
nam solum naturali lumine de moribus cog-
ignorat modum ritè colendi Deum, isq; natu-
peragitur, sequitur quod nulla virtus Ethica
nere possit, at verum prius; quomodo enim
naturà duce cognosci nequit, nedum ut cultu-
ejus viribus: Ergo & posterius, & per consequ-
tutis moralis in pietatem & probitatem quarum
colamus & veneremur.

XXXVIII. Neq; illam, quam Plato in Protago-
lasticis amplectuntur, quæ virtus moralis in Te-
tiam, Prudentiam & Fortitudinem dispescit
quia virtutes intellectus cum virtutibus moru-
sufficienter virtutes morales recenset: cum long-
tione earum antefacta patet, dentur.

XXXIX. Jam de connexionione virtutum mor-
tia, & virtutum inter se, ante hujus disputationi
rendum, quæ ut eò melius intelligatur, advert-
am nos includere, quamvis ad intellectum s-
Arist. 7. c. 1. & alijs, virtutem moralem tum in
tum temperantiæ, tum heroico considerare.

XL. In gradu priori sive continentia virtute
B 3

quam
tum
tatis
virtu-
mino-
nstitæ
vel ad
entia
quæ
tur.

i. 9.
pieta-
pctri-
dens,
e non
expo-
tur.
gatur
o vir-
Deum

x Sco-
Justi-
imus;
& in
indu-

uden-
disse-
denti-
cum.
entia,

imus,
cum